

Ю.М. Огорілко – слухач магістратури
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В УЯВЛЕННЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ МОНЕТАРНОЇ ТЕОРІЇ

Питання теоретичних аспектів організації та функціонування монетарного типу центрального банку є недостатньо дослідженими в науковій літературі. Окремим аспектам функціонування монетарного типу центрального банку присвячені роботи в рамках економічної науки (зокрема, В.В. Козюк аналізує даний тип центрального банку з позиції трансформації історичних типів центральних банків в залежності від виду грошово-кредитної політики, що превалює в їх діяльності [1, с. 46-72]).

Тому *метою* роботи є визначення уявлень представників монетаризму про моделі організації та функціонування банківських систем та теоретичні аспекти функціонування центральних банків в рамках цих моделей.

Один з представників монетаризму, Ф.А. фон Хайєк, аналізуючи можливі способи досягнення грошової стабільності, відзначає необхідність позбавлення уряду прерогативи на випуск грошей та введення в обіг на певній території декількох конкуруючих валют. При цьому автор зазначає, що ці пропозиції більш здійсненні, ніж ідеї створення нової європейської валюти, управління якою здійснював би який-небудь наднаціональний орган, тому що, по-перше, країни-члени ЄС не зможуть домовитись стосовно політичного курсу, якого повинен буде притримуватися єдиний фінансовий орган; по-друге, сумнівно, що навіть за найсприятливіших умов, єдина політика буде здійснюватися краще, ніж регулювання національних валют [2].

На основі цих пропозицій можна визначити крайні варіанти можливої організації банківських систем в уявленнях представників монетаризму – ті, в яких відсутній єдиний емісійний центр, оскільки вводиться система конкуруючих паралельних приватних валют та банківські системи, в яких існує наднаціональний орган, що відповідає за проведення монетарної політики.

Розглядаючи перший варіант організації банківської системи можна відзначити, що в процесі історичного розвитку були періоди існування паралельних приватних валют. Наприклад, у зв'язку з економічним підйомом Німеччини в середині ХХ ст., що супроводжувався підвищенням попиту на гроші, були створені емісійні банки, названі "цеттель-банками". Проте діяльність таких банків ускладнювалась постійною загрозою паніки, так як жоден з них не зміг би виконати обов'язків по викупу своїх банкнот [3, с. 7-8].

Розглядаючи другий варіант організації банківської системи, необхідно відзначити, що аналіз даної пропозиції можливий на прикладі Європейської системи центральних банків, що складається з Європейського центрального

банку та центральних банків країн ЄС, формування якої у правовому відношенні відбулося на рівні міждержавних домовленостей країн-членів ЄС (у чому і вбачав основну проблему Ф.А. фон Хайек), які в лютому 1992 р. підписали Договір про Європейський союз, що вступив в силу з 1 листопада 1993 р.

Проте окрім крайніх варіантів організації банківської системи, можна також визначити модель національного центрального банку, що з певними застереженнями найбільш відповідає уявленням про “капіталізм вільної конкуренції”. Так, М. Фрідман, один з найбільш яскравих представників монетаризму, відзначає, що надання занадто великої влади без ефективного контролю зі сторони суспільства являє собою ключовий політичний аргумент проти “незалежного” центрального банку; іншим аргументом проти є залежність важливих політичних рішень від випадкових рис людського характеру (технічний аргумент), тому автором пропонується організувати владу законів над центральним банком шляхом законодавчого визначення правил, регулюючих грошово-кредитну політику (найважливішим обмеженням свободи вибору центрального банку є пропозиція встановлення правила, що зобов’язувала б грошово-кредитний орган забезпечити конкретні темпи росту грошової маси – а у виборі інструментів досягнення даних завдань за центральним банком залишається свобода вибору) [4, с. 76-80].

Отже, уявлення представників монетаризму стосовно способів організації та функціонування банківських систем можна представити у вигляді трьох моделей, що вирізняються залежно від місця центрального банку у рамках даних систем. При цьому в рамках першої моделі центральний банк взагалі відсутній, у другій відповідальність за проведення грошово-кредитної політики покладається на певний наднаціональний орган, а в рамках третьої – центральний банк представлений органом грошово-кредитного регулювання, свобода діяльності якого обмежується певними законодавчо визначеними правилами, регулюючих грошово-кредитну політику.

Література

1. Козюк, В. В. Трансформація центральних банків в умовах глобалізації: макроекономічні та інституціональні проблеми [Текст] : монографія / В. В. Козюк. – Тернопіль : Астон, 2005. – 320 с.
2. Хайек, Ф. А. Частные деньги [Текст] / Ф. А. Хайек / М. : Институт национальной модели экономики, 1996. – 229 с.
3. Пятьдесят лет немецкой марке: Эмиссионный банк и валюта в Германии с 1948 года [Текст] – М. : Изд. Моск. ун-та, 2003. – 1016 с.
4. Фридман, М. Капитализм и свобода [Текст] / М. Фридман ; пер. с англ. – М. : Новое издательство, 2006. – 240 с.